

JUN

2

HOEGAARDEN - OP VERKENNING IN DE JORDAANVALLEI EN MELDERTBOS

TOPNATUUR DANKZIJ NATUURPUNT

Juni 2019

Ernst Gülcher

ernst.guelcher <at> telenet.be



Op stap in de gemeente Hoegaarden maak je een hele mooie luswandeling tussen de Sint Ermelindus kerk van het dorpje Meldert en de Sint Janskerk in Hoksem. Beiden zijn beschermd als monument en liggen zo'n vijf kilometer van elkaar verwijderd aan de plaatselijke Molenbeek (ofwel: Menebeek). De wandeling leidt je over een afstand van zo'n tien kilometer over de randen van de Mene-Jordaanvallei langs plaatsen die ook nogal on-Vlaams klinken zoals China, Egypte en Babelom. Wie weet waar die namen vandaan komen mag het graag zeggen! De Mene en de Jordaan zijn twee zijbeken van de Grote Gete en doorkruisen het gebied. Als je wilt kun je de wandeling uitbreiden met een ronde in het Meldertbos (altijd toegankelijk, beheerd door Natuurpunt) en/of een bezoek brengen aan de watermolen van Hoksem (privébezit, te bezoeken op open-deur dagen als hij werkt, zie de pagina op facebook). Diep in de vallei ligt een heel mooi en groot natuurgebied dat grotendeels beheerd wordt door de afdeling Velpe-Mene van Natuurpunt en dat vanwege de kwelwater-natte kalkrijke bodem allerlei zeldzame planten en dieren huisvest. Vanwege de kwetsbaarheid van de natuur is het duidelijk niet de bedoeling dat je hier met heel je familie en vriendenkring massaal het weekend komt doorbrengen maar hier en daar is er voor de echte natuurliefhebber-voetganger wel een toegangshek voorzien. Het heeft geen zin om je fiets of je paard mee te nemen want die kan niet door de poortjes. Om aan het natuurgebied een bezoek te brengen en aan de activiteiten deel te nemen klik je best eens op de onderstaande link naar Natuurpunt. Er zijn best wel wandelpaden maar je moet ze weten te vinden.



De beste manier die ik ken om het natuureservaat van Natuurpunt in de Jordaanvallei tussen Meldert en Hoksem te verkennen begint op de begraafplaats van Meldert aan het einde van de Sint Laurentiusstraat op zo'n tweehonderd meter vanaf de Sint Ermelinduskerk (zie de kaart). Links vanaf de parking gaan er twee paadjes. De laagste voert je direct door een tamelijk ruig hellinglandschap met populieren, wilgen, bloeiende meidoorns en hooilanden die zelfs al vroeg in het voorjaar staan te wachten op een maaibeurt. Het andere paadje gaat achter de

kerkhofmuur omhoog en dan linksaf langs de bosrand. Op dat traject zie je meteen goed het verschil tussen de akkerbouw op het plateau en de natuurlijke natuur in de vallei. Beide paadjes komen uit op een veldweg. Als je daar links gaat kom je aan bruggetje over de Molenbeek aan de Molenstraat en dan rechtsaf naar de Oude Molen. Langs daar kan je nog een paadje volgen langs de bosrand dat uiteindelijk doodloopt. Je kan ook achterlangs de molen een brug over en dan kom je aan de beek op een wandelpaadje uit. Zorg er graag wel voor om de privacy van de bewoners van de molen niet te storen. In feite kan je beter op de veldweg rechtsaf naar boven gaan en dan linksaf het pad - hier en daar een holle weg - langs de bosrand volgen. Na enkele honderden meters ga je op links door een houten hek en dan sta je meteen op een klein paadje midden in de boswildernis. Dat paadje volg je.



Hier en daar zijn er zijpaadjes richting beek (onder andere naar de brug bij de Oude Molen) maar je kan toch niet veel anders dan alsmaar rechtdoor gaan tussen de elzen en andere ferm uitgroeiende bomen. Eerder in het jaar staat het vol met bosanemonen denk ik maar nu zijn er niet zoveel bloemen meer te zien in de duisternis. Maar als je oplet kom je toch orchideeën tegen in de vorm van de Grote keverorchis, een zeldzame maar onopvallende soort waarover ik een afzonderlijke bijdrage beloof. Na een steile bocht omhoog kom je opnieuw uit aan een hek aan de bosrand. Vandaar gaat het pad door laagstam-boomgaarden richting Hoksem met zijn mooie kerk en de werkende watermolen. Onderweg kom je dan nog langs een reeks vijvers in de Persstraat en het daarboven gelegen Pertseveld maar zover ben ik zelf nog niet geraakt. Nog meer naar het noorden kom je aan de Bosbeek in het Willebringenbos (grotendeels Natuurpunt).



De Jordaanvallei tussen Meldert en Hoksem. Hier sta je in een historisch landschap. Op de Villaretkaart zie je heel duidelijk hoe heel de vallei is opgedeeld in kleine weideperceeltjes met bomen er in en hagen er rond. De beide dorpskerken en de meeste wegen en paden van vandaag staan er ook al op. Het plateau dient kennelijk dan al voor de akkerbouw maar er staan geen boerderijen met naam op de kaart. Op de Ferriskaart staan ook enkele van de vele merkwaardige streeknamen en zie je 'justice de Meldert' waar het nu 'Galg' heet. Wanneer zou hier voor het laatst iemand opgehangen zijn? Ook de 'Moulin' staat op beide kaarten. Het valt op dat de namen in het Vlaams zijn met het Frans er aan toegevoegd: Meldert (Mayard ou Maillard) en Hoexum. Nergens is bos te zien, ook niet in de vallei. Volgens Natuurpunt is heel de vallei in die tijd één grote gemeenschappelijk ('gemene') weide die tot het midden van de twintigste eeuw gehooïd en beweïd wordt door de plaatselijke boeren. Na de Tweede Wereldoorlog raken de natte hellingen voor de landbouw in onbruik vanwege de nieuwe gemechaniseerde landbouwtechnieken. De velden worden verlaten, de hooilanden verruigen en op de NGI-kaart van 1969 zie je dat het bos begint op te rukken, op die van 1989 is zowat heel de valleibodem bebost. De hoger gelegen drogere hellingen worden omgezet in akkers.



In 1996 besluit de Regionale Vereniging Natuur en Landschap (de voorloper van Natuurpunt Oost-Brabant) om met een natuurontwikkelingsproject te beginnen. Als je het niet weet zal je het niet onmiddellijk zien maar de ondergrond van heel dit gebied zit vol met witte of bruinrode zandsteen. De eerste soort kennen we als 'Gobertange' (het dorp met de groeves is er niet ver vandaan) en de kleur van de tweede komt door het ijzer dat er in zit. In de hellingen zitten talrijke bronnen die samen met het kwelwater op de diepste punten massa's kalk- en ijzerrijk water opborrelen. Iedere natuurbeheerder weet dat dit een perspectief biedt op het tevoorschijn toveren van de bijzonderste natuurlijke bloemplanten die in onze streken kunnen voorkomen. Maar je moet dan wel voortdurend hooien en nabegrazen om de bodem voldoende te verarmen om op de duur verlost te worden van de door overbemesting en afvallozing ontstane ruigten van verstikkende brandnetels, bramen en soortgelijke planten. De stukken - meestal bos - waar het wandelpad in de Jordaan voorbij komt zijn nog altijd heel ruig maar in de hooilanden reageert de natuur volgens Natuurpunt fantastisch op het beheer en ontwikkelen de weiden zich tot bloemrijke soortenrijke graslanden met pluimzegge, brede orchis, adderwortel en echte koekoeksbloem.



Ere wie ere toekomt. In de Jordaan in Hoegaarden slaagt Natuurpunt er in om nu al bijna dertig jaar in een dikwijls harde strijd om in ruilverkavelingen een stuk van de koek te krijgen, een historische beekvallei opnieuw om te vormen tot een eerste klas natuurgebied. Soortenrijke kalkgraslanden op de hellingen met bloeiende inheemse struwelen temidden van wilde valleibossen met een ‘oud’ karakter maken van dit gebied een plekje waarop die van Hoegaarden trots mogen zijn. Ik lees dat we binnenkort de das hier weer kunnen verwachten en dat bijzondere vogels zoals de Grauwe klauwier hier opnieuw willen broeden. Ik lees ook dat het gebied voor allerlei soorten bijzondere grassen (zoals Moeraszoutgras) en orchideeën (zoals de Brede orchis) een toplocatie is. En dat allemaal ondanks het feit dat de vallei niet is opgenomen in de lijst van prioritaire habitats in de Europese Habitatrichtlijn. Op mijn verkenning in de groenige wereld van donkere bomen langs de beek kom ik natuurlijk vooral de hier gebruikelijke onderbegroeiing van bosplanten tegen met schermbloemen, robertskruid, neteltjes en varens. Nu de tijd van de voorjaarsbloeiërs over is zie je hier niet zoveel bloemen maar specialisten van het fotograferen van kleine insecten tussen mossen en dood hout kunnen zich hier naar hartenlust uitleven. Onverwacht stuit ik tussen de donkere bomen op een tamelijk grote verzameling van de Grote keverorchis (*Neottia ovata*, **synoniem:** *Listera ovata*). In vergelijking met al die kleurrijke orchissen op andere plaatsen in het natuurgebied valt hij totaal niet op maar bijzonder is hij wel. Deze plant houdt van onvervuild matig voedselrijk vochtig loofbos met beuken en eiken terwijl zijn familielid de Kleine keverorchis (*Neottia cordata*) het moet hebben van naaldbossen. De geelgroene bloemen vormen een

lange aarvormig tros en je ziet ze in mei en juni staan op een lange stengel. Om de bloemen mooi te fotograferen moet je een specialist zijn van macrofotografie en dus lukt dat mij niet goed. Het zijn vooral de ronde tegenoverstaande bladeren aan de voet van die stengel die het meest opvallen. Waar hij groeit moet je ook zoeken naar Eenbes (*Paris quadrifolia*) maar net als die plant is hij nogal zeldzaam, zeker in Vlaanderen. In de Jordaan heb ik die nog niet gezien (maar dat zegt niets).



Op je wandeling op de randen van de Mene-Jordaan vallei tussen Meldert en Hoksem kom je tussen de twee kerken heel wat bezienswaardigheden tegen zoals de watermolen van Hoksem, de Carolushoeve in Babelom (Bemelem), de Oude Molen in of vlak naast China (!) en tenslotte ook nog de Donjon van de Heren van Meldert naast de Prins Kardinaalshoeve. De oudste vermelding van de Oude Molen dateert - samen met de Donjon - van voor het jaar 1408 en in de eeuwen daarna is hij terug opgebouwd in 1747 en nog eens in 1855. Al die eeuwen diende de molen om graan te malen door elkaar opvolgende generaties molenaars die gebruik maakten van een bovenslag waterrad om de molenstenen te laten draaien. Op de Ferriskaart van 1775 zijn twee spaarvijvers te zien waarvan er één nu nog over is. De molen werd in 1927 stopgezet en sindsdien zijn het waterrad en de binnen installatie verwijderd. De gebouwen die je nu ziet zijn privébezit en hetzelfde geldt voor het omliggende terrein hoewel je daarlangs wel in het natuurgebied kan komen. Alles is gerenoveerd als woning en eigenlijk vind ik dat wel jammer want het moet een grote molen zijn geweest op deze plek waar de Molenbeek toch maar een klein debiet heeft. Merkwaardig genoeg komt hij nergens voor op de inventaris van waardenvol bouwkundig erfgoed en hij is dus zeker niet als monument beschermd. Ik kom toch altijd weer voor verrassingen te staan als het gaat om waardenvol bouwkundig erfgoed maar wat niet is kan altijd komen denk ik dan. En in elk geval zien de twee massieve gebouwen er wel goed

onderhouden en stevig uit. Op de kruising tussen de Molenstraat en de weg over de beek staat sinds 2018 een bord met het opschrift 'Herdenking Chadwick'. Canadees Onderluitenant Arnold J. Chadwick maakte op 2 oktober 1916 op deze plek een noodlanding nadat zijn kleine tweedekker Sopwith 1-1/2 Strutter (Buster Brown) door Duits luchtafweergeschut getroffen werd. Hij slaagde er in te ontkomen en werd opgevangen op wisselende adressen in Meldert tot hij in veiligheid kon worden gebracht en via Nederland naar Engeland terugkeerde. Op 31 juli 1917 sneuvelde hij in een luchtgevecht boven zee en werd begraven in Adinkerke. Daar word ik toch even stil van

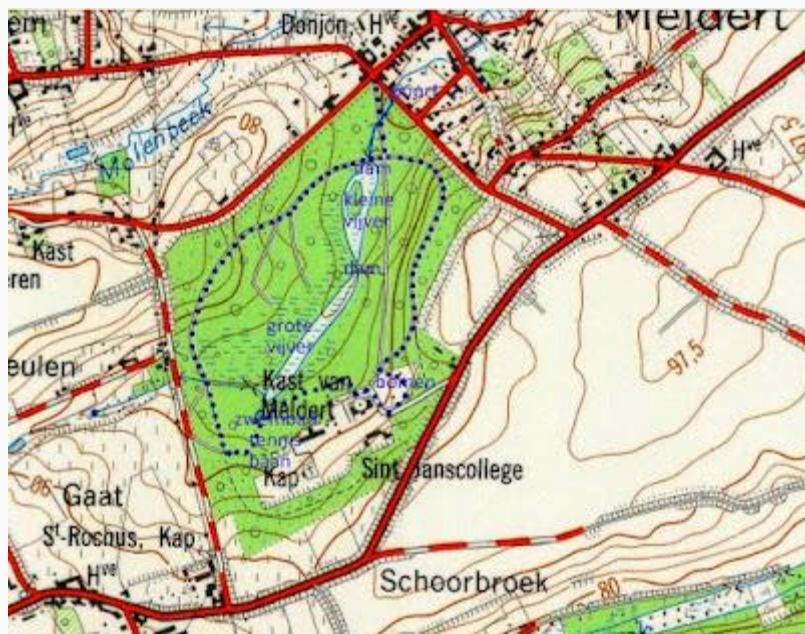


Meldertbos met het kasteel van Meldert. De Molenbeek door de Jordaanvallei ligt er vlak ten noorden van en de Schoorbroekbeek naar het Rosdel juist ten zuiden. Als scharnierpunt tussen twee fantastisch mooie natuurgebieden van Natuurpunt vind ik Meldertbos een van de mooiste plekken om naar toe te gaan. Het kasteel is samen met de kapel minutieus gerestaureerd en beiden staan te blinken met al hun witte gobertange muren en torens. Op schooldagen bruist het van leven op het nogal kale schoolterrein, maar buiten de werkuren staat het zwijgend te pronken en kijkt uit over het schitterende park dat na zoveel jaren verwaarlozing weer eigentijds tot leven wordt gebracht door Natuurpunt. Op wat eens een golfterrein was bloeien nu de ratelaars, de margrietten en de echte koekoeksbloemen. In de 'grote vijver' staat het riet manshoog maar in de 'kleine' vijver achter de nu bijna onzichtbare dam staat het vol met gele lissen en andere planten waarvan ik de naam niet weet. Kikkers kwaken dat het een aard heeft. Binnenkort begint het hooien en dan krijgen de graslanden weer even het karakter van gazon maar dat zal niet lang duren want de natuur begint altijd opnieuw. Terwijl ik er ben staan er enkele bezoekers met grote kijkers naar vogels te turen en blaft er tussen de bomen een zeer verontwaardigde reebok. Op het grasperk naast het kasteel laat de monumentale Rode beuk zich in zijn mooiste kleed zien maar jammer genoeg is zijn nog veel dikkere buurman deze winter

doodgegaan net als een van de andere dikke bomen vlak onder de kasteelmuur aan. Zoals altijd doe ik de ronde langs het zwembad en door het bos terug naar de poort waar nu een groot spandoek hangt om de Meldertse kermis aan te kondigen. Pas op voor de knuppelpaden want die hebben blijkbaar nogal wat te lijden onder het natuurgeweld. Vooral aan de zandzakkendam moet ik een beetje opletten om niet bij vergissing toch in het water terecht te komen en de eenden en de nijlganzen nog meer op stang te jagen dan nodig. Reigers hebben de vijver ook al lang gevonden. Weet iemand of die hier al broeden?



Hiermee sluit ik deze bijdrage over het Rosdel, de Jordaan en het Meldertbos even af maar dat is zeker niet voor lang



+++++

[https://www.natuurpunt.be/afdelingen/natuurpunt-velpe-mene.](https://www.natuurpunt.be/afdelingen/natuurpunt-velpe-mene)
<http://www.velpe-mene.be/nbhoegaarden.htm>
http://www.natuurpuntoostbrabant.be/docs/PDF/N&L2017-2-100op100.pdf?fbclid=IwAR2sKo1_d3LPq1ndMikp2Yy0nUMA5KeWrmGosp2d6VxhMI5PcQe8CjlGJPQ
<http://wilde-planten.nl/grote%20keverorchis.htm>
<http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=2020>
Vliegtuigmaquettes herdenken oorlogspiloot Chadwick | Hoegaarden ...
<https://www.hln.be> › In de buurt › Hoegaarden

<https://www.gemeentehoegaarden.be/documents/news-items/20181102-zondag-11-november-2018-einde-wo-i-vredessporen.xml?lang=nl>

Voor alle info en wandelkaart over
Meldertbos: <https://www.natuurpunt.be/natuurgebied/meldertbos>;
Voor de aanleg van het
park: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/134188>

Toerisme vlaanderen: folder en plannetje:
https://www.rlzh.be/rlzh/sites/default/files/documenten/wandelen%20in%20Hoegaarden.pdf?fbclid=IwAR2-DHQHijB7ljnKCvc8Oaa_A0loknS_Ya53uiS-s5ZRTYyW3ZJg_BAgMqA

trefwoorden: wandeltip, hoegaarden, jordaan, molenbeek, natuurbeheer, keverorchis, meldert, meldertbos, chadwick, , oude molen, natuurpunt, kasteel, erfgoed



2nd June 2019 gepost door [natuurgids oud-heverlee](#)

Labels: [chadwick](#) [erfgoed](#) [Hoegaarden](#) [jordaan](#) [kasteel](#) [keverorchis](#) [Meldert](#) [meldertbos](#) [molenbee](#)
[k](#) [natuurbeheer](#) [natuurpunt](#) [oude molen](#) [wandeltip](#)